

Η εκπαίδευση των κατηχητών στα πλαίσια της κατηχητικής υπηρεσίας της τοπικής Εκκλησίας

Μετά από τη Σύναξη της χριστιανικής κοινότητας των Αθηνών δόθηκε ειδική φροντίδα στην εκπαίδευση των κατηχητών και στην επιμόρφωσή τους. Λίγο πριν ο αρχιεπίσκοπος αποφασίσει σχετικά με το ποιμαντικό πενταετές πρόγραμμα, οι Α.Ο. παρουσιάζουν το κείμενο αυτό που μπορεί να συμβάλει στη θεωρητική αντιμετώπιση του θέματος με στόχο οι προτεραιότητες και οι συγκεκριμένες αποφάσεις να αποβούν καρποφόρες, συνειδητοποιώντας τις ευθύνες του κάθε εκκλησιαστικού φορέα: των γονιών και της οικογένειας, της ενορίας (εφημερίου και λαϊκών), των κατηχητών, του επισκόπου και ολόκληρης της εκκλησιαστικής κοινότητας.

Το περιεχόμενο του άρθρου ανήκει στο βασικό κείμενο κατηχητικής ποιμαντικής (1997) και είναι καρπός πολύχρονης εμπειρίας τόσο της τοπικής όσο και της καθολικής Εκκλησίας.

Βλ. *Directorium* (1997), αρ. 233-237.

π. Γ.Μ.

Η ποιμαντική των κατηχητών στην κατά τόπους Εκκλησία

233 Η καλύτερη λειτουργία της κατηχητικής διακονίας στην κατά τόπους Εκκλησία βασίζεται πρώτα απ' όλα σε μια προσαρμοσμένη ποιμαντική που εκπαιδεύει κατηχητές. Στα πλαίσια μιας τέτοιας ποιμαντικής υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε:

- Να υποκινηθούν στις ενορίες και στις χριστιανικές κοινότητες **κλήσεις** για την κατήχηση. Σήμερα που οι ανάγκες της κατήχησης έχουν τόσο πολύ διαφοροποιηθεί, απαιτείται πλέον η προώθηση κατηχητών ποικίλων δυνατοτήτων. «Υπάρχει ανάγκη εξειδικευμένων κατηχητών». Για να γίνει μια τέτοια προώθηση, κάποια κριτήρια επιλογής πρέπει να καθοριστούν.

- Να διασφαλιστεί η προώθηση μερικών **κατηχητών πλήρους απασχόλησης** που θα μπορούν να αφιερώνουν εντατικά και με σταθερό ρυθμό το χρόνο τους στην κατήχηση πέρα από την προώθηση **κατηχητών μερικής απασχόλησης** που γενικά θα είναι πάντα πιο πολυάριθμοι.

- Να οριοθετηθεί μια πιο **εξισορροπημένη κατανομή κατηχητών** μεταξύ των διαφόρων ομάδων κατηχουμένων. Η συνειδητοποίηση των απαιτήσεων της κατήχησης των ενηλίκων και αυτής των νέων, για παράδειγμα, θα οδηγήσει στην αποκατάσταση μιας καλύτερης ισορροπίας στην κατανομή των κατηχητών που απασχολούνται με τα παιδιά και τους εφήβους.

- Να προωθηθούν *εμπυχωτές υπεύθυνοι* των κατηχητικών δραστηριοτήτων που θα αναλάβουν υπευθυνότητες τόσο στο επίπεδο της εκκλησιαστικής επαρχίας όσο και σε περιφερειακό και ενοριακό επίπεδο.

- Να οργανωθεί επαρκώς η *εκπαίδευση των κατηχητών* τόσο ως προς τη βασική τους μόρφωση όσο και προς τη συνεχή επιμόρφωσή τους.

- Να παρέχεται φροντίδα *στις προσωπικές και πνευματικές ανάγκες των κατηχητών* τόσο ως μεμονωμένα άτομα όσο και ως σύνολο, ως ομάδα κατηχητών. Η φροντίδα αποτελεί κύρια και βασική ευθύνη των ιερέων των αντιστοιχών χριστιανικών κοινοτήτων.

- Ο *συντονισμός* μεταξύ των κατηχητών και των άλλων ποιμαντικών φορέων της χριστιανικής κοινότητας είναι απαραίτητος ώστε να υπάρχει συνέπεια στο έργο ευαγγελισμού και συνάμα η ομάδα των κατηχητών να μην απομονωθεί ούτε να περιθωριοποιηθεί στη ζωή της κοινότητας.

Η σπουδαιότητα της εκπαίδευσης των κατηχητών

234 Όλες οι παραπάνω προσπάθειες υπαγορεύονται από την εξής πεποίθηση: οποιασδήποτε ποιμαντική δραστηριότητα που δεν απολαμβάνει τα οφέλη πραγματικά προικισμένων και προετοιμασμένων προσώπων, η ποιότητά της τότε γίνεται επισφαλής. Τα μέσα εργασίας αυτά καθ' αυτά δεν βοηθούν αν δεν χρησιμοποιούνται από κατηχητές καλά καταρτισμένους. Γι' αυτό, η *εξειδικευμένη εκπαίδευση των κατηχητών* δεν πρέπει να αμελείται προς όφελος είτε των αναπροσαρμογών των κειμένων είτε της καλύτερης οργάνωσης της κατήχησης (Dir 1971, 108^a)

Κατά τον ίδιο τρόπο και στην ποιμαντική της κατήχησης κάθε εκκλησιαστικής επαρχίας πρέπει η *εκπαίδευση των λαϊκών κατηχητών* να χαίρει την απόλυτη προτεραιότητα. Ένα άλλο στοιχείο αποφασιστικής σημασίας είναι και η *κατηχητική εκπαίδευση των ιερέων* τόσο στα πλαίσια της μόρφωσής τους στην ιερατική σχολή όσο και με τη δια βίου επιμόρφωσή τους. Οι επίσκοποι καλούνται να φροντίζουν για την αδιάκοπα κατηχητική κατάρτιση των ιερέων τους.

Ο σκοπός και η φύση της εκπαίδευσης των κατηχητών

235 Η κατηχητική εκπαίδευση επιδιώκει να καταστήσει τους κατηχητές ικανούς να μεταδίδουν το Ευαγγέλιο σ' όσους επιθυμούν να εμπιστευτούν τον εαυτό τους στον Ιησού Χριστό. Ο σκοπός της εκπαίδευσης απαιτεί λοιπόν από τον κατηχητή να είναι ιδιαίτερα κατάλληλος ως προς τη μεταδοτικότητα: «ο ουσιαστικός σκοπός της κατηχητικής μόρφωσης δεν είναι άλλος από το να καταρτίζει άτομα ικανά να γίνουν κοινωνοί του χριστιανικού μηνύματος» (Dir 1971, πργ 111).

Ο χριστοκεντρικός σκοπός της κατήχησης, που ευνοεί την κοινωνία του κατηχομένου με τον Ιησού Χριστό, χαρακτηρίζει βαθιά την όλη κατάρτιση των κατηχητών (CT 5). Η εν λόγω κατάρτιση δεν επιδιώκει τίποτε άλλο από το να οδηγήσει τον κατηχητή στην αποτελεσματική εμπύχωση μιας κατηχητικής πορείας κατά την οποία, μέσα από αναγκαίους σταθμούς, α/ αναγγέλλει τον Ιησού Χριστό, β/ κάνει γνωστή τη ζωή στα πλαίσια όλης της ιστορίας της Σωτηρίας, γ/ εξηγεί το μυστήριο του Υιού του Θεού ο οποίος σαρκώθηκε για τη σωτηρία μας και, τέλος, δ/ βοηθά τον κατηχούμενο ή το μούμενο να ταυτιστεί με τον Ιησού Χριστό μέσα

από τα μυστήρια της μύησης. Στη δε μετέπειτα δια βίου κατήχηση, ο κατηχητής δεν κάνει άλλο από το να εμβαθύνει τις βασικές αυτές διαστάσεις.

Η χριστοκεντρική αυτή προοπτική, επηρεάζει άμεσα τόσο την ταυτότητα του κατηχητή όσο και την προετοιμασία του. «*Η συνοχή και η αρμονία του κατηχητή πρέπει να μελετηθούν μέσα απ' αυτή ακριβώς τη χριστοκεντρική θεώρηση και να δομηθούν σε κλίμα βαθιάς οικειότητας με το Χριστό και με τον Πατέρα εν Πνεύματι Αγίω*».

236 Η εκπαίδευση εφόσον αποβλέπει να καταστήσει τον κατηχητή ικανό να μεταδίδει το Ευαγγέλιο στο όνομα της Εκκλησίας, αυτό αυτόματα προσθέτει στην εκπαίδευση έναν εκκλησιολογικό χαρακτήρα. Η εκπαίδευση των κατηχητών δεν είναι άλλο παρά μια βοήθεια ώστε να αντιλαμβάνονται τη ζωντανή και επίκαιρη συνειδητοποίηση που έχει η Εκκλησία του Ευαγγελίου, και έτσι να δεσμεύονται να το μεταδίδουν στο όνομά της.

Πιο συγκεκριμένα, ο κατηχητής – κατά την κατάρτισή του – βρίσκεται σε κοινωνία με την επιδίωξη της Εκκλησίας η οποία, ως νύμφη, «διαφυλάττει ακέραια και ξεκάθαρη την πίστη προς το Νυμφίο» (LG 64) και ως «μητέρα και διδάσκαλος» θέλει να μεταδίδει το Ευαγγέλιο σ' όλη του την αυθεντικότητα, προσαρμοζόμενη σε όλες τις κουλτούρες, ηλικίες και καταστάσεις.

Ο *εκκλησιολογικός αυτός χαρακτήρας* της μετάδοσης του Ευαγγελίου διαποτίζει την εκπαίδευση των κατηχητών στο σύνολό της.

Κριτήρια για την εκπαίδευση των κατηχητών

237 Για να γίνει επαρκώς κατανοητή και να προγραμματιστεί η εκπαίδευση των κατηχητών πρέπει να ληφθούν υπόψη εκ των προτέρων κάποια κριτήρια που εμπνέουν αλλά και διαμορφώνουν πολύπλευρα αυτή την κατάρτιση.

- Πρόκειται πρώτα απ' όλα να εκπαιδευτούν οι κατηχητές για τις *ανάγκες ευαγγελισμού* της παρούσας ιστορικής στιγμής, με τις αξίες της, τις προκλήσεις της και τα σκοτεινά σημεία της. Για να διεκπεραιωθεί ένα τέτοιο λειτουργήμα απαιτείται βαθιά πίστη εκ μέρους των κατηχητών (Dir 1971, 114), ξεκάθαρη χριστιανική και εκκλησιολογική ταυτότητα αλλά και μεγάλη κοινωνική ευαισθησία. Κάθε πρόγραμμα κατηχητικής εκπαίδευσης οφείλει να ανταποκρίνεται σ' αυτές τις απαιτήσεις.

- Στη μόρφωση πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η *πτυχή της κατήχησης* που καλείται να υπερασπιστεί την Εκκλησία σήμερα. Πρόκειται για την κατάρτιση κατηχητών που θα είναι σε θέση να μεταδίδουν όχι μόνο μια διδασκαλία, αλλά και μια χριστιανική ακέραιη διάπλαση αναπτύσσοντας «την πολύπλευρη αποστολή της μύησης, της εκπαίδευσης και της διδασκαλίας» (Dir 1971, 31). Πιο απλά, χρειάζονται κατηχητές που θα είναι ταυτόχρονα δάσκαλοι, παιδαγωγοί και μάρτυρες.

- Η *παρούσα κατηχητική στιγμή* την οποία ζει η Εκκλησία είναι γι' αυτή μια πρόσκληση ώστε να προετοιμάσει κατηχητές ικανούς να ξεπερνούν τις «μονόπλευρες αποκλίνουσες τάσεις» (CT 52 και 22) και να προσφέρει μια κατήχηση πλήρη και ολοκληρωμένη. Πρέπει λοιπόν οι κατηχητές να ξέρουν πώς να συνδυάζουν την αληθινή και σημασιολογική διάσταση της πίστης, την ορθοδοξία και την ορθοπραξία, την εκκλησιολογική και κοινωνική ευαισθησία. Γι' αυτό η κατάρτισή

τους θα πρέπει να συμβάλλει σε μια αμοιβαία γονιμότητα των παραπάνω διαστάσεων που είναι αρκετά ευάλωτες.

- Η μόρφωση των λαϊκών κατηχητών δεν μπορεί να αγνοήσει τον **ειδικό χαρακτήρα των λαϊκών μέσα στην Εκκλησία** και γι' αυτό δεν πρέπει να ληφθεί ως μια απλή σύνθεση της κατάρτισης που δίνεται στους μοναχούς/ές ή στους ιερείς. Αντίθετα, πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη ότι «η αποστολική τους κατάρτιση έχει έναν ειδικό χαρακτήρα που απορρέει από την ιδιαίτερη φύση της κλήσης τους ως λαϊκοί όπως και από την ιδιαίτερη μορφή της πνευματικότητάς τους» (ΑΑ 29^α).

- Η **παιδαγωγική**, τέλος, που υιοθετείται στην κατηχητική εκπαίδευση είναι θεμελιώδους σημασίας. Ως γενικό κριτήριο, πρέπει να υπογραμμιστεί η αναγκαιότητα συνοχής ανάμεσα στη γενική παιδαγωγική που προϋποθέτει η κατηχητική κατάρτιση και στην ειδική παιδαγωγική της κατηχητικής διαδικασίας. Κατά την άσκηση της αποστολής τους, θα ήταν πολύ δύσκολο για τους κατηχητές να αυτοσχεδιάζουν γύρω από το ύφος και την ευαισθησία εάν δεν έγινε κάποια μύηση στην πορεία της κατηχητικής τους προετοιμασίας.

NK και ΓΜ
ελληνική απόδοση

Στη μνήμη των νεκρών μας

«Μην ξεχνάτε τους πιστούς στη Μακεδονία...»

«Εκεί ο Παύλος, είδε τη νύχτα ένα όραμα: ένας Μακεδόνας στεκόταν μπροστά του και τον παρακαλούσε λέγοντας: «Πέρασε στη Μακεδονία και βοήθησέ μας». Όταν είδε το όραμα, αμέσως ψάξαμε για πλοίο ώστε να πάμε στη Μακεδονία, γιατί ήμασταν βέβαιοι ότι μας είχε προσκαλέσει ο Κύριος να τους φέρουμε το μήνυμα του ευαγγελίου». (Πράξ. Αποστ.16, 9-10)

«Μην ξεχνάτε τους πιστούς μας στη Μακεδονία, χρειάζονται τη βοήθειά μας!». Αυτή η κραυγή αγωνίας του αγαπημένου μας και πιστού Ιησούιτη π. Νικόλαου Ρούσσου*¹ μέσα στη νύχτα, δε θα σβήσει ποτέ από τη μνήμη μου! Όλη του η ζωή, όλη η ουσία της βαθύτατης Ιγνατιανής πνευματικότητάς του και της μακρόχρονης υπηρεσίας του των καθολικών της διασποράς που τον έφεραν να κάνει το γύρο της χώρας μέχρι το πιο απόμακρο χωριουδάκι της κοντά στα σύνορα, καθρεφτίστηκαν στις τελευταίες στιγμές της επίγειας πορείας του, ιδιαίτερα κατά τις τελευταίες είκοσι ημέρες της ζωής του ξεδιπλώνοντας μπροστά μου την πεμπτουσία της ανεπανάληπτης πνευματικότητάς του. Ο Κύριος με ευλόγησε με αυτό το ανέλπιστο δώρο: να είμαι εγώ εκείνη στις οποίες τα χέρια θα ξεκινούσε αυτή η υπέροχη ιερατική ψυχή το ταξίδι της προς το Δημιουργό της, και δεν έχω λόγια να Τον ευχαριστώ και να τον αινώ γι' αυτό του το δώρο.

Ο π. Νίκος μέσα σ' αυτές τις είκοσι ημέρες που ο Κύριος μου τον εμπιστεύθηκε, με πλούτισε με την πιο πολύτιμη εμπειρία που μπορεί να έχει ένας χριστιανός:

---

* Μετά την εορτή πάντων των Αγίων, στις 2 Νοεμβρίου προσευχόμαστε για τους Κεκοιμημένους. Με την ευκαιρία, δημοσιεύουμε μια μαρτυρία ζωής. Μερικοί τηλεφώνησαν και ζήτησαν το Περιοδικό να δημοσιεύσει κάτι για τον π. Νίκο. Το κάναμε πριν λ.ίγους μήνες σε μια συνέντευξη (αρ. 1010, 11, 12/2004) και σ' ένα κείμενο (1014/2004) του κ. Μάρκου Ρούσσου - Μηλιδώνη, φίλου του πατέρα και επί πολλά χρόνια συνεργάτη στο έργο της Διασποράς.

την εμπειρία του να είμαι αυτόπτης μάρτυρας ενός βαθιά καρποφόρου θανάτου. Οι μέρες του αλλά ακόμα περισσότερο οι νύχτες του, μέσα στην άβυσσο της οδυνηρής του ανημποριάς και σύγχυσης, γέμιζαν την ψυχούλα του από αυτό που τελικά του είχε απομείνει: το συνεχή διάλογο με τον Κύριο του στην προσευχή και την αποστολή του. Καθηλωμένος στο κρεβάτι του όλες εκείνες τις ατέλειωτες ώρες της νύχτας που τόσο σιγά περνούσαν γι' αυτόν, είχε μπροστά του τα πρόσωπα όλων εκείνων που ο Ιησούς του είχε εμπιστευθεί όλα αυτά τα χρόνια, και βλέποντας την αδυναμία του μου φώναζε: «Στη Μακεδονία, να πάμε! Οι καθολικοί της Μακεδονίας έχουν δικαιώματα! Πρέπει να τους βοηθήσουμε!». Δύσκολα καθησυχάζονταν ο πατέρας όταν θυμόνταν την αποστολή που δεν μπορούσε πια να εκτελέσει! Μόνο οι προσευχές και η ιερή Ακολουθία ηρεμούσαν την ψυχή του, και του' διναν την ελπίδα ότι κάποιος άλλος θα γνοιαστεί για τις ψυχές που του είχε εμπιστευθεί ο Κύριός του. Συχνά πάλι τα' βαζε με τον εαυτό του... αυτοαποκαλούνταν εγωιστής και καυχησιάρης! «Σίγουρα ο Ιησούς, έλεγε, δεν θ' άφηνε κανένα πλάσμα του απροστάτευτο».

Όμως η αρρώστια ήταν πιο δυνατή απ' τον ίδιο, κι όταν αποκαμωμένος και εξαντλημένος έγερνε να κοιμηθεί λίγο, με έβαζε να του υποσχεθώ ότι δεν θα επιτρέψω να λησμονηθούν οι τόσες ψυχές που χρειάζονται την στήριξή μας στις πιο απομακρυσμένες γωνιές της χώρας μας.

Οι πρωινές του ώρες είχαν τις νότες της δικής του νιότης. Θυμόταν πράγματα από το παρελθόν που είχαν γεμίσει με ελπίδα την ψυχούλα του και με ρωτούσε αδιάκοπα αν εμφανίστηκε ο... κυρ - ήλιος! Τι ευτυχία ένιωθε όταν μπορούσε να βγει στη βεράντα του και κλείνοντας τα μάτια του να γευτεί την ευεργετική ζεστασιά και τη ζωτική ενέργεια του φίλου του ήλιου, μιλώντας μου αδιάκοπα για Εκείνον... τον άλλο Ήλιο! Τον Ήλιο της Δικαιοσύνης, Τον Αγαπημένο του Κύριο που φώτιζε κάθε στιγμή της ζωής του κάνοντάς την αίνο, τραγούδι, χαρά, π' αντηχούσε παντού μα πάνω απ' όλα αντηχούσε και αντηχεί ακόμα στην ψυχή μου. Λίγες αφιερωμένες ψυχές έχω συναντήσει μέχρι σήμερα να μιλούν για τον Κύριο με τέτοια ζέση, με έναν θείο έρωτα σαν αυτό που έκαιγε την καρδιά του π. Νικολάου και τον έκανε να μη μιλάει γι άλλο πάρα μόνο για τον Ιησού, τον αγαπημένο του Σωτήρα. Ήταν όλες οι στιγμές μαζί του φωτεινές! Ακόμα και εκείνη η ύστατη στιγμή της αναχώρησής του απ' αυτόν κόσμο. Κυριακή, μέρα του Κυρίου, 14 Μαΐου, δηλαδή στην καρδιά του μήνα της τόσο πολυαγαπημένης του Παναγίας, στις 3.00! Ακριβώς την ώρα που ξεψύχησε ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός πάνω στο σταυρό! Συμππτώσεις;... Λίγο δύσκολο να το πιστέψω. Ο Κύριος ξέρει πότε να παίρνει κοντά Του τους πιο πιστούς του υπηρέτες!

Γύρω στις 2.50 είχε πάψει ο επιθανάτιος ρόγχος, κι αναζητούσε να δει με τα μάτια του - εκείνους τους δύο μικρούς καταγάλανους ουρανούς που είχαν ζήσει μόνο για ν' αναζητούν κάθε τους στιγμή τη δόξα του Κυρίου του - πού ακριβώς βρίσκονταν και ποιος ήσαν ίσως κοντά του. Κρατώντας το χέρι του και ψιθυρίζοντας κοντά του ένα αγαπημένο του ρεφρέν την ευλογημένη εκείνη στιγμή τα μάτια μας συναντήθηκαν για τελευταία φορά! Με κοίταξε και μου έγνεψε με μια ήρεμη τρυφερότητα, έγειρε, κι έσβησε αθόρυβα σαν ένα μικρό πουλάκι μέσα στα άγια χέρια του Δημιουργού Του.

Ποιος σκέφτεται άραγε το θάνατο σαν στέψη του θαύματος της ζωής; Πόσοι από μας τους χριστιανούς έχουμε συνειδητοποιήσει πως ο θάνατός μας μπορεί να φέρει καρπούς ανάλογους εκείνων που έφερε η ζωή μας; Κι όμως όλα δείχνουν πως ο τρόπος που πεθαίνουμε είναι ανάλογος του τρόπου που ζήσαμε. Ο Ιησούς

λέει: «Όπου είναι ο θησαυρός σας εκεί θα είναι και η καρδιά σας» (Μτ 6, 21) και κάπου αλλού ο Κύριός μας προσθέτει: «Να είστε βέβαιοι πως εκείνος που πιστεύει σ' εμένα θα κάνει κι αυτός τα έργα που κάνω εγώ, και μεγαλύτερα απ' αυτά θα κάνει, γιατί εγώ πηγαίνω στον Πατέρα μου. Κι ό,τι ζητήσετε στ' όνομά μου εγώ θα το κάνω ώστε η δόξα του Πατέρα να φανερωθεί μέσω του Υιού» (Ιωάννης 14, 12-13). Ο π. Νικόλαος Ρούσσος ήταν η ενσάρκωση αυτών των δύο ευαγγελικών εδαφίων τόσο με την ενορατική ζωή και τη βαθιά Ιγνατιανή του πνευματικότητα όσο και με την πιστή και γεμάτη αυτοθυσία και συγκινητική αφοσίωση στην ιεραποστολή του κοντά στους καθολικούς της διασποράς για πάμπολλα χρόνια. Κι εγώ έγινα μάρτυρας αυτής της πραγματικότητας όχι παρατηρώντας την ζωή του, αφού λίγο τον γνώριζα και τα περισσότερα που ήξερα γι αυτόν ήταν μέσω άλλων, αλλά παρακολουθώντας μέρα με την ημέρα το μεγαλείο του στην αδυναμία και στο θάνατό του. Σ' ευχαριστούμε, π. Νικόλαε, που δε σταμάτησες στιγμή να μας φέρνεις στο Χριστό ακόμα κι από το κρεβάτι του πόνου σου. Δεν θα σε ξεχάσουμε ποτέ!

Ναταλή Κολλάρου

ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Το μήνα Νοέμβριο 2006

ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ

Είναι όλοι νεκροί, οι πρόγονοί μας,
ή σχεδόν όλοι.
Και όμως, χωρίς αυτούς,
δεν θα είχαμε, εμείς, τη ζωή.

Αυτό σημαίνει ότι είμαστε
καρποί του θανάτου;
Κύριε, προτιμώ να σκέπτομαι
ότι είμαστε καρποί της αγάπης.
Δεν είναι επειδή
οι πρόγονοί μας πέθαναν,
που εμείς είμαστε ζωντανοί,
είναι γιατί αγάπησαν
ο ένας τον άλλο.

Επίσης, από Σένα, Κύριε, μάθαμε,
ότι όλους αυτούς που αγάπησαν,
η ανάστασή σου
τους παίρνει από τα νύχια του θανάτου
για τη ζωή.
Γι αυτό, είναι όλους αυτούς τους προγόνους
που τιμούμε σήμερα,
τους λέμε ένα μεγάλο ευχαριστώ
και τους ευχόμαστε
«καλό αέρα στα πανιά τους»
εφόσον, σήμερα όπως χθές ταξιδεύουν

σ' ένα απέραντο ωκεανό αγάπης.

L. Sintas

Ανοίγω τους ορίζοντες της προσευχής μου

ΚΑΘΕ ΠΡΩΙ ΠΡΟΣΦΕΡΩ ΣΤΟ ΘΕΟ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΟΥ

- **Να τεθεί τέλος σε κάθε μορφή τρομοκρατίας.** Η πληγή της τρομοκρατίας, τα τελευταία χρόνια, έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις, με τρομακτικά αποτελέσματα σε αθώα θύματα, που δυσχεραίνουν αν δεν εξουδετερώνουν τη δυνατότητα διαλόγου για ανεύρεση κάποιας λύσης, ιδιαίτερα στην Εγγύς Ανατολής. Ο αγώνας ενάντια στην τρομοκρατία δεν μπορεί να περιοριστεί σε αντίποινα που τιμωρούν ακόμα αθώους πολίτες. Τα όποια μέτρα δεν μπορεί να στηρίζονται πάνω σε κίνητρα εκδίκησης, αλλά σε βαθειά έρευνα των αιτιών που προκαλούν την τρομοκρατία, όπως οι κοινωνικές, πολιτικές και άλλες αδικίες.

- **Η Ανάπτυξη της Αφρικανικής Ηπείρου.** Δεν είναι δυνατό να αφήσουμε στο έλεος του Θεού την ανάπτυξη μιας ολόκληρης ηπείρου, λέει ο Πάπας Ιωάννης Παύλος ο 2^{ος}, γι' αυτό επικαλούμαι όλους και ζητώ την αναθέρμανση μιας παγκόσμιας αλληλεγγύης, και πριν απ' όλα κάνω έκκληση προς αυτούς που παίρνουν τα όπλα εξ αιτίας των φυλετικών διακρίσεων και αλληλοσπαράσσονται. Κατά δεύτερο λόγο, ανησυχούμε πολύ, λέει ο Πάπας, για τη δραστική μείωση, αυτό το έτος, της διεθνούς βοήθειας προς την Ήπειρο αυτή.

Προσεύχομαι με τις περικοπές του Ευαγγελίου των Κυριακών

- ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Η θέση του Θεού στη ζωή μου

Συνεχίζουμε το ίδιο θέμα με εκείνο του προηγούμενου μήνα : Ποιο είναι το θεμέλιο της προσευχής; ρωτούσαμε. Επαληθεύουμε αν ο Θεός για τον οποίο μιλούμε είναι ο αληθινός Θεός, ή ένας θεός της φαντασίας μας:...

- Η ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΠΗΓΗ ΜΑΣ

Αναγνωρίζουμε πράγματι ότι ο Θεός είναι ο Δημιουργός. Αυτό αποτελεί την πιο στοιχειώδη θέση, της πιο απλής κατήχησης. Την αλήθεια αυτή την αποδεχόμαστε με το μυαλό και τη διάνοιά μας. Και όμως δυσκολευόμαστε πολύ για να εξάγουμε τα απαραίτητα συμπεράσματα. Θεωρούμε το Δημιουργό, ως ένα από τους προγόνους μας, απαραίτητο για την ύπαρξή μας, αλλά δεν ενδιαφερόμαστε γι' αυτόν περισσότερο από όσο για τον προπάππου μας.

- ΤΟ «ΣΗΜΕΡΑ» ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Αυτή είναι μια κακή επινόηση της συμπεριφοράς μας, ως προς τη θέση του Θεού στη ζωή μας. Στην πραγματικότητα, αν ο Θεός είναι ο Δημιουργός μας, είναι σήμερα που ο Θεός μας δημιουργεί. Ενώ εμείς θεωρούμε το Θεό «Δημιουργό» μας σ' ένα μακρινό παρελθόν. Ο Θεός δεν είναι μέσα στο χρόνο. Ζει στο παντοτινό «παρόν». Είναι σήμερα που με δημιουργεί.

- ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

Υπάρχει μια δεύτερη κακή επινόηση της θέσης του Θεού στη ζωή μου. Κάνουμε μια σύγχυση ανάμεσα στον «κατασκευαστή» και στο «Δημιουργό». Κατασκευαστές μας είναι οι πρόγονοί μας, είναι η αλυσίδα της εξέλιξης της ζωής, είναι αυτά που η παλαιοντολογία και άλλες επιστήμες μας μαθαίνουν.

Ο Δημιουργός είναι Εκείνος που δίνει ύπαρξη σ' όλα αυτά και νόημα σε κάθε πραγματικότητα. «Δίνω νόημα» είναι μια πολύ απλή έκφραση. Και όμως αποδεικνύει σ' εμάς τον προορισμό μας, προς τον οποίο πορευόμαστε, εφόσον θέλουμε η πορεία μας να έχει συνοχή και αρμονία μ' αυτό που είμαστε.

- ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΣΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ

Μία και Δύο Νοεμβρίου 2006
Η Ομήγυρη των Προγόνων
Ματθαίου 5,1-12: Οι Μακαρισμοί

Η επίσκεψη των κοιμητηρίων και η γιορτή των Αγίων είναι γεμάτες ζωή και κρυφή χαρά, γεμάτες ελπίδα και ζωή της ανάστασης. Είναι το πλήθος των εκλεκτών που γιορτάζεται και οι οποίοι ψέλνουν τη δόξα του Υψίστου. Είναι η χαρά της βέβαιης ελπίδας που εκδηλώνεται στο βάθος του είναι μας. Η σιγουριά της ζωής πέρα από το μήμα. Δεν είναι ο θάνατος αλλά ο Θεός που έχει τον τελευταίο λόγο: Το λόγο της αγάπης και της ζωής. Γι' αυτό οι μακαρισμοί εκθειάζουν με τον πιο θετικό τρόπο: τη γλυκύτητα, τη δικαιοσύνη, την ειρήνη, τη φτώχεια, την αγνότητα, καθαρότητα της καρδιάς, την ευσπλαχνία και την αγάπη. Το κάλεσμα είναι απλό και αισιόδοξο: Ελάτε να λάβετε μέρος στην ομήγυρη των δικαίων, στο δρόμο της ευτυχίας, της ελπίδας, των παιδιών του Θεού. Ο Θεός δεν αφήνει τα παιδιά του να πεθάνουν γιατί τα αγαπά με αγάπη που διαρκεί αιώνια.

Κυριακή 5 Νοεμβρίου 2006
31^η Κυριακοδρομίου Β΄
Θα αγαπάς
Μάρκου 12,28-34

«Άκουσε», λέει ο Ιησούς, η αγάπη του Θεού, η αγάπη του πλησίον και η αγάπη του εαυτού σου είναι ενιαία, αδιαίρετη. Αυτή είναι η πρώτη εντολή. Μας δίνει την εντολή «να αγαπάμε» Και όμως η αγάπη δεν διατάσσεται. Περί τίνος πρόκειται; Εδώ μας περιγράφεται όχι μια εντολή (είναι καλύτερο να αγαπάς, παρά να μην αγαπάς). Πρόκειται για μια ζωτική υπενθύμιση. Είμαστε δημιουργημένοι για να λαβαίνουμε και να δίνουμε αγάπη. Δημιουργημένοι από αγάπη. Και δεν πρόκειται για μια οποιαδήποτε αγάπη. Η πρόσκληση μάς γίνεται για να μπούμε σε μια σχέση αγάπης: τριαδικής. Ο Θεός, ο άλλος και εγώ, τρεις πώλοι σε μια κίνηση, που δεν διαιρείται. Μια αγάπη «κατά την εικόνα του Θεού» που είναι τριαδικός. Μια αγάπη που είναι εξίσου ανοιχτή και στα τρία πρόσωπα. Γνωρίζουμε ότι συχνά παραμελούμε το ένα ή το άλλο στοιχείο αυτής της αγάπης, γιατί δεν μας είναι αυθόρμητη. Γι αυτό ο Θεός μας απευθύνει μια παραίνεση. «Άκουσε...» λέει ο Ιησούς, ωσάν να ήθελε να ελκύσει την προσοχή μας : μην κάνεις λάθος : ο Θεός σου μιλάει, λέει αυτό που θεμελιώνει κάθε ζωή, και τη δική σου. Είναι η αγάπη που θεμελιώνει ολόκληρη την ανθρωπότητα. Διάλεξε τη ζωή.

Κυριακή 12 Νοεμβρίου 2006
32^η Κυριακοδρομίου Β΄
Δώσε τα πάντα

Μάρκου 12, 38-44

Συχνά, κρυβόμαστε πίσω από τα φαινόμενα : το πώς φαίνομαι, το πώς ενεργώ, η υποκρισία καταστρέφουν την εικόνα του ανθρώπου, και επομένως και την εικόνα του Θεού. Καθισμένος στο Ναό, ο Ιησούς συνεχίζει τη διδασκαλία. Καταγράφει το τρομερό πορτραίτο των γραμματέων, φροντίζουν την εμφάνισή τους, επιζητούν τις τιμητικές θέσεις, επωφελούνται από την ιδιότητά τους. Ανάμεσα σε όλα αυτά μια φτωχή χήρα. Όπως όλη ρίχνει κι αυτή τον οβολό της. Ο Ιησούς υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της δωρεάς της. Δεν δίνει από το περισσεύμα, δίνει και το υστέρημα, τα δίνει όλα. Είναι τα πάντα που προσφέρει ο Ιησούς πάνω στο σταυρό. Το να δώσεις τα πάντα, εμπιστευόμενος τον εαυτό σου στα «χέρια του Θεού», ανοίγει ένα δρόμο ζωής. Δεν είναι οι συνήθειές μας, οι τίτλοι μας, η μικρή ή μεγαλύτερη εξουσία μας που είναι εγγύηση για τη ζωή μας. Αλλά η αγάπη του Θεού.

Κυριακή 19 Νοεμβρίου 2006

33^η Κυριακοδρομίου Β'

Η αποκάλυψη και η σικιά

Μάρκου 13, 24-32

Θα υπάρξει μια περίοδος μεγάλης δοκιμασίας. Δεν υπάρχει τίποτα παρόμοιο στην ιστορία των εθνών : αναγγέλλεται το τέλος της ιστορίας. Τα στοιχεία της ζωής, ο ήλιος και η σελήνη θα χάσουν τη λαμπρότητά τους. Είναι ένα λογοτεχνικό είδος για να φανερωθούν άλλες αλήθειες. Η Γραφή δεν θέλει να μας τρομάξει αλλά να μας αποκαλύψει μια αλήθεια. Η μεγάλη δυστυχία, ο Ιησούς μιλάει έτσι, λίγες μέρες πριν το θάνατό του. Μέσα από αυτή τη δυστυχία, ο Θεός σώζει. Υπάρχουν σκληρά γεγονότα στη ζωή μας. Μέσα στο χειμωνιάτικο Νοέμβριο, ας δούμε, με το Χριστό, τη σικιά που ετοιμάζεται ν' ανθίσει.

Κυριακή 26 Νοεμβρίου 2006

34^η Κυριακοδρομίου Β'

Χριστού Βασιλιά: «Είσαι βασιλιάς;»

Ο διάλογος ανάμεσα στον Πιλάτο και στον Ιησού, είναι ένας διάλογος μεταξύ κουφών. Ο Πιλάτος έχει πολλούς ενδοιασμούς σε σχέση με τον τίτλο που δίνουν στον Ιησού: «Βασιλιά των Ιουδαίων». Αντιστρατεύεται την εξουσία του αυτοκράτορα που ο Πιλάτος είναι εγγυητής. Ο Ιησούς βασιλιάς που δεν έχει μια δική του γη, ούτε δικό του στρατό, το στεφάνι του είναι από αγκάθια, η ράβδος της εξουσίας του είναι ένα καλάμι (που ανεμοδέρνεται !). Ο Ιησούς δεν προσφέρει μια εξουσία, ένα βασίλειο, όπως εκείνα της γης. Ο Ιησούς προσφέρει και μεγαλώνει την ελευθερία, προσφέρει τη σωτηρία. Προσφέρει, δεν επιβάλλει τίποτα στον άνθρωπο. Μέσω του Ιησού εκφράζεται η αγάπη του Θεού, που στέλνει τον Υιό του στην ανθρωπότητα. Ο Θεός έρχεται ελεύθερα να συναντήσει τον άνθρωπο. Και αφήνει στον άνθρωπο την ελευθερία να αποδεχτεί το δώρο της ζωής που του γίνεται.

Στην Καρδιά του κόσμου

Με την ευκαιρία τριών επετείων, το Περιοδικό συνεχίζει να παρουσιάζει μερικά σημαντικά σημεία της πνευματικότητας του Τάγματος Ιησού που έχουν εμπνευστεί από τους Ιγνάτιο ντε Λογιόλα και Φραγκίσκο Ξαβέριο (αγίους) όπως και τον Πέτρο Φαβρ (μακάριο), συνιδρυτές της Αδελφότητας.

«Όλα τα έργα σου με σοφία και αγάπη τα δημιούργησες. Έπλασες τον άνθρωπο κατ' εικόνα σου και σ' αυτόν ανάθεσες τη φροντίδα του σύμπαντος» (Δ' Ευχαριστική Ευχή).

Ο κόσμος όμως αυτός, κλωνισμένος από περιοδικές βίαιες διαταραχές, υπόγεια δουλεμένος από δυνάμεις θανάτου, πώς κατορθώνει να διατηρηθεί στην ύπαρξη;... Ποια δύναμη ισχυρότερη από το θάνατο αναχαιτίζει τις δυνάμεις του θανάτου;...

Ο Ιησούς απάντησε μέσω ενός τελικού λόγου: *«Κι εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου»* (Μτ 28, 20). Και ο Παύλος γράφει στους Κολοσσαείς (1, 15-19): *«Τα πάντα δι' αυτού - πριν από κάθε πλάσμα γεννημένος - ήρθαν στην ύπαρξη. Ό,τι υπάρχει είναι πλασμένο δι' αυτού κι αυτόν έχει σκοπό του... Γιατί μέσα σ' εκείνον η θεότητα έστερξε ολάκερη να κατοικήσει».*

Από την παρουσία του αυτή στην καρδιά του κόσμου, μας άφησε ένα σημείο: την ευχαριστία.

Η τρίτη αποκάλυψη που είχε ο Ιγνάτιος στη Μανρέσα, την αφηγείται ως εξής: *«Στον ίδιο τόπο, μια μέρα που παρακολουθούσε τη θεία λειτουργία στην εκκλησία του μοναστηριού (Δομινικανών), είδε με τα εσωτερικά του μάτια, κατά τη στιγμή που ο ιερέας ύψωνε το **Σώμα του Κυρίου**, λευκές ακτίνες που προήρχοντο από ψηλά. Και παρ' όλο που ύστερα από τόσα χρόνια δεν μπορεί να το ερμηνεύσει, πάντως, είδε καθαρά με το νου του, πως ο Ιησούς Χριστός ο Κύριός μας βρισκόταν μέσα σ' αυτό το παναγιότατο»* Μυστήριο (Η Αφήγηση, αρ. 29 - Πίστη και Ζωή, 2003 - μτφρ π. Σεβ. Φρέρης).

Το ψωμί είναι σύμβολο της ζωής. Παρουσιάζοντάς το στο Θεό για να γίνει «ο άρτος της ζωής», το αναφέρομε ως «καρπό της γης και της εργασίας των ανθρώπων». Καρπός της γης: στο ψωμί επικεντρώνονται οι ενέργειες της φύσης, η γη, το νερό, ο ήλιος. Καρπός της εργασίας των ανθρώπων: Απεικονίζει συμβολικά το σύνολο των ανθρωπίνων ενεργειών που δαπανούνται κατά το όργωμα και τη σπορά μέχρι και πέρασμα από το μύλο και το φούρνο.

Κοιτάζοντας το υψωμένο ψωμί ανάμεσα στον ουρανό και τη γη, ο Ιγνάτιος είδε τις ίδιες ακτίνες με τις οποίες κατανόησε «τον τρόπο με τον οποίο ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο». Το φως, όμως, το διάχυτο κατά τη δημιουργία εδώ του φάνηκε επικεντρωμένο στον καθαγιασμένο άρτο, σαν οι τριαδικές ενέργειες να ενώνονται στις φυσικές και ανθρώπινες ενέργειες για να καταστήσουν το Σώμα του Κυρίου τη δύναμη που ενοποιεί τα στοιχεία του κόσμου και τον κινητήρα επιστροφής της δημιουργίας προς το Δημιουργό.

Στο περιβάλλον και την τάξη των αποκαλύψεων στη Μανρέσα να τι φαίνεται πως ο Ιγνάτιος αντιλήφθηκε.

Η αποκάλυψη αυτή κατέχει την κεντρική θέση στην οργανωμένη αφήγηση που έκανε. Είναι γεγονός πως το μυστήριο της ευχαριστίας βρίσκεται στο κέντρο της πνευματικότητάς του, ακόμη κι αν παραμένει διακριτικός κατά την αφήγησή του. Στο πνευματικό του **Ημερολόγιο** βλέπουμε ότι η καθημερινή λειτουργία ήταν για τον Ιγνάτιο χρόνος και ο χώρος των μεγαλύτερων τριαδικών φωτισμών με τις οποίες αμείφθηκε, σαν τα θεία Πρόσωπα, μέσω του Σώματος του Χριστού, εμπλέκονταν στις συνήθειες απασχολήσεις. Στις **Πνευματικές Ασκήσεις**, αφού τελειώσει η εργασία της «εκλογής» που είναι το επίκεντρο, προτείνει ο ασκούμενος «να σπεύσει να προσευχηθεί μπροστά στο Θεό και Κύριο μας, και να του προσφέρει την εκλογή αυτή, ώστε η θεία Μεγαλωσύνη του να ευαρεστηθεί να τη δεχθεί και να την επικυρώσει» (ΠΑ αρ 183). Οι επιλεγμένοι όροι – προσφέρω, δέχομαι και επικυρώνω – είναι λέξεις ευχαριστιακές και, πράγματι η πρώτη θεωρία που μετά την εκλογή, προτείνεται στον ασκούμενο έχει ως θέμα την ευαγγελική αφήγηση της Μεγάλης Πέμπτης (ΠΑ αρ 190).

Σε κάποιο εγκώμιο του Ιγνατίου ντε Λογιόλα, κάποιος άγνωστος ιησουίτης του 17^{ου} αι. χρησιμοποίησε την εξής πετυχημένη φράση: «*Να μην εγκλωβίζεσαι από το μέγιστο, να περιορίζεσαι όμως από το πιο μικρό, αυτό είναι θεϊκό*». Η αλήθεια αυτή που είχε φωλιάσει στην καρδιά του Ιγνατίου και που εμπνέει την πνευματικότητά του, εφαρμόζεται ακόμη περισσότερο στο «*μυστήριο της πίστης*» το οποίο τελούμε κατά την ευχαριστία όπου το άπειρα μεγάλο παίρνει σχήμα στο άπειρα μικρό.

Σύμφωνα με την ίδια πνευματική λογική, το Τάγμα του Ιησού είδε να του ανατίθεται η ευλάβεια στην Καρδιά του Χριστού, κατά την αποκάλυψη από την Παναγία στην Αγία Μαργαρίτα – Μαρία τη 2^η Ιουλίου 1688 στο Παραί λε Μονιάλ (Γαλλία). Η ευλάβεια προς την Καρδιά του Ιησού ανέρχεται στη διαπέραση με τη λόγχη της πλευράς του Ιησού, απ' όπου βγήκε αίμα και νερό (Ιω 19, 34). Θεωρώντας την τελευταία αυτή σκηνή του Πάθους, οι Πατέρες της Εκκλησίας διέκριναν τη γέννηση των μυστηρίων της Εκκλησίας, του βαπτίσματος και της ευχαριστίας. Δε μπορούμε βέβαια να μιλήσουμε για μια ιδιαίτερη ευλάβεια του αγίου Ιγνατίου προς την Καρδιά του Χριστού. Διακρίνομε όμως πως αποδέχτηκε μια μεγάλη ευλάβεια της χριστιανικής παράδοσης όταν προτείνει πολλές φορές κατά τις **Ασκήσεις**, να γίνεται χρήση της προσευχής **Ψυχή Χριστού**: «*...Αίμα του Χριστού, φλόγισόν με. Ύδωρ της πλευράς του Χριστού, πλύνον με... Εντός των πληγών σου, κρύψον με*» (ΠΑ σ. /309).

Καμιά ευλάβεια δεν υποχρεώνει, ακόμη κι αν την προτείνει η Εκκλησία. Δεν είναι παρά ένα μέσο που διευκολύνει καλύτερα να *γνωρίσουμε*, να *αγαπήσουμε* και να *υπηρετήσουμε* το Χριστό τον Κύριό μας. Ωστόσο πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι οι εικονίτσες «της Ιεράς Καρδιάς» του 19^{ου} αιώνα, δεν αντιστοιχούν γενικά με την αισθητικότητα της εποχής μας.

Εν τούτοις, πέρα από τις ζωγραφιστές εικονίτσες, η εικόνα της καρδιάς δεν παύει να μιλά στον άνθρωπο. Βλέποντας τη σωματική μας διάσταση, η καρδιά δίνει την ώθηση στο αίμα να κυκλοφορεί στις αρτηρίες και να διαποτίζει από ζωή όλα τα μέλη του σώματος. Στην πνευματική μας διάσταση, η καρδιά αποκαλείται επίκεντρο της προσωπικότητας. Είναι ο τόπος των συγκινήσεων και ο μηχανισμός της κίνησης που μας οδηγούν προς τον άλλο. Επιτρέπει να φτάσουν στα χείλια οι λέξεις της καρδιάς και της αγάπης, «*το στόμα μιλάει από το περίσσευμα της καρδιάς*» (Μτ 12, 34). Έτσι η εικόνα της καρδιάς διαπερνά ολόκληρη τη Βίβλο, αποκαλύπτοντας ό,τι ξεχειλίζει από την Καρδιά του Θεού και ό,τι ξεχειλίζει από καρδιά του ανθρώπου. Είναι λιγότερο μια εικόνα της καρδιάς που αιμορροεί παρά μιας καρδιάς που χτυπά.

Το σημείο του ψωμιού και το σύμβολο της καρδιάς λένε την ίδια πραγματικότητα της Αγάπης που κατέβηκε στο χαμηλότερο για να κρατήσει τον κόσμο εν Χριστώ και να του δώσει την ώθηση επιστροφής του στο Δημιουργό.

Στα πρώτα γραπτά του την περίοδο του πολέμου (1916-1919), ο π. Τεγιάρ ντε Σαρντέν είχε τελέσει στην ίδια πίστη την αγάπη της Γης, «*τη Λειτουργία πάνω στον Κόσμο*» και την Καρδιά του Ιησού. Χρησιμοποιώντας πάλι όλα αυτά τα στοιχεία σε κάποιο έργο του, πέντε χρόνια πριν από το θάνατό του, χάραζε τις ίδιες αυτές λέξεις στην προμετωπίδα του βιβλίου *Καρδιά της Ύλης*:

«Στην καρδιά της Ύλης,
στην Καρδιά του Κόσμου,
η Καρδιά ενός Θεού».

J.-Cl. Dhôtel τ.Ι.

Μτφρ. π. Γαβριήλ Μαραγκός

Προτεινόμενες αναγνώσεις:

Κολοσσαείς 1, 15-20 : «Τα πάντα δι' αυτού ήρθαν στην ύπαρξη».

Ιωάννης 6, 22-59 : «Ο άρτος τον οποίο θα δώσω είναι το σώμα μου για να ζήσει ο κόσμος».

Ιωάννης 19, 31-37 : «Θα στρέψουν τα μάτια τους σ' εκείνον που τον κέντησαν με τη λόγχη».

Αλάτι και Πιπέρι

Πλησιάζει η αρχή της καινούριας ενοριακής χρονιάς, και στο νου μου έρχονται τα λόγια ενός κλέφτικου τραγουδιού... «με φόβο αντικρίζουμε, με φόβο περπατάμε». Με φόβο αντικρίζουμε τις ενοριακές εκδηλώσεις, την κατηχητική κίνηση, την εκκλησιαστική ζωή, τις χριστιανικές μας δεσμεύσεις... Με άγχος και φόβο, θα διαπιστώσουμε πόσα από τα παιδιά που πέρσι έλαβαν τα μυστήρια, φέτος θα απουσιάσουν, πόσοι έφηβοι θα γίνουν νέοι και θα απομακρυνθούν απ' τον εκκλησιασμό της Κυριακής. Πόσοι νέοι θα γίνουν μεγάλοι και θα ξεχάσουν πολλά απ' αυτά που τους έδεναν με την ενοριακή ζωή... Ευτυχώς, υπάρχουν αρκετοί άλλοι που καλύπτουν τα κενά κι ο αγώνας συνεχίζεται... Γιατί αγώνας είναι η χριστιανική ζωή, όποια θέση κι αν κατέχουμε και θέλουμε να' μαστε σωστοί, με τον εαυτό μας και με το Θεό!

Σαν λουλούδια – απότιστα – ατροφικά και σκονισμένα με βλέπουν όταν περνώ από κοντά τους, τα θρησκευτικά έντυπα που βρίσκονται σ' ένα τραπέζι στην είσοδο της εκκλησίας κοντά στα κεριά... Τα κοιτάζω κι εγώ και θυμάμαι τα ορφανά παιδιά και τα άλλα χωρίς γονείς σε βρεφοκομείο, μέσα στις περπατούρες τους και δεν έχω απάντηση στο λογικό τους ερώτημα «γιατί μ' έχουν εδώ» και σωπαίνω αν και μου είναι γνωστός ο λόγος. Στη δική μας, περίπτωση το πρόβλημα δεν είναι οικονομικό αλλά κάτι χειρότερο – η αδιαφορία. Φωνάζω: «ρίξτε μια ματιά στα έντυπα, θα σας βοηθήσουν, να μάθετε κάτι, που σας αφορά, σαν άνθρωποι, σαν χριστιανοί, σαν ενορίτες – αν δεν έχετε χρήματα – πάρτε τα δωρεά... σας τα κάνει δώρο η εκκλησία» ...αλλά φωνή βοώντος εν τη εκκλησία. Κατέληξα σε μια θετική λύση – δωρεά και στο χέρι, βγαίνοντας απ' την εκκλησία – αυτό όμως μου θυμίζει διαφημιστικά φυλλάδια, που τα παίρνουμε με το ζόρι, για να τα ξεφορτωθούνε οι άλλοι και τα πετάμε στην πρώτη στροφή! Κρίμα, τα έντυπά μας να έχουν τέτοια κατάληξη!

Με χωριστό φιλικό γεύμα, αποχαιρέτησαν τη σχολική χρονιά τα μέλη της χορωδίας, και ένα άλλο βράδυ η επιτροπή της ενοριακής κάριτας, πάντα παρουσία του εφημέριου. Ήταν γεύμα ευχαριστίας της εκκλησίας, τις υπηρεσίες που προσέφεραν στην ενορία και μια τόνωση για ένα καλό, ζωντανό ξεκίνημα που σε λίγο θα λάβει χώρα...

Όπως θα διαβάσατε, απ' το άρθρο στο παρόν φυλλάδιο, μια πενθήμερη επίσκεψη, στη γειτονική χώρα (Αλβανία) ήταν μια αξέχαστη εμπειρία, για μένα ως ιερέα και τους άλλους – φίλους σας χριστιανούς. Τι θρησκευτική ζωή..., τι εντυπωσιακή συμμετοχή στη ζωή της ενορίας..., πόση προσπάθεια, και τι ενθουσιασμός υπήρχε στους νέους – νέες – παιδιά και ηλικιωμένους. Ανέφερα το γεγονός σ' ένα συνάδελφό μου και μου είπε: Και μεις χρειαζόμαστε, λίγα χρόνια κομμουνισμού, για να τονώσουμε την πίστη μας!... Νομίζω υπάρχει κι άλλος τρόπος πιο απλός. Όχι διώξεις της πίστης, αλλά θεληματική στροφή στο Θεό με την καθημερινή μας ζωή.

Στη διάρκεια του καλοκαιριού, μερικοί καθολικοί σβήστηκαν από τους ενοριακούς καταλόγους. Τους κάλεσε ο Κύριος και παρουσιάστηκαν να κάνουν την αναφορά τους. Ελπίζουμε όλοι να ακούσουν την απάντηση που διαβάζουμε στο Ευαγγέλιο «Εύγε δούλε, καλέ και πιστέ... είσελθε στη χαρά του Κυρίου». Δεν το θεωρώ παρατυπία αλλά υποχρέωση να αναφερθώ στο όνομα Ντέτος Στόλλας, που ήταν εκτός από καλός πολίτης και οικογενειάρχης, και υποδειγματικός ενορίτης, με τα λόγια και τα έργα του.

Δυστυχώς δεν βρέθηκε κανείς, απ' τους απογόνους του, να πάρει τη σκυτάλη και να συνεχίζει την πορεία του... Η θέση του θα παραμείνει άδεια... τον περιμένει!

Θαύμασα ακόμη μια φορά (10^η) το θάρρος και τη θέληση του συναδέλφου μου π. Ανδρέα που για 34 συνεχή καλοκαίρια, οργανώνει κατασκηνώσεις στη Ζάκυνθο, για τα παιδιά του κατηχητικού και μαζί συμμετείχαν και μερικά απ' την εκκλησία του Αγ. Ανδρέα Πατρών. Παρά τα χρόνια που περνούν και αφήνουν τα ίχνη τους ορατά, πάνω στο σώμα μας, ακούραστος και άγρυπνος, γίνεται ένα με τα παιδιά, στη θάλασσα, στο παιχνίδι, στο κατασκηνωτικό πρόγραμμα. Ασφαλώς δεν είναι όλα τέλεια, ούτε χωρίς προβλήματα, αλλά η συνέπεια και η συνέχεια μιας τέτοιας προσπάθειας παρά τις ατέλειες αξίζει να επαινεθεί.. Τα παιδιά που πέρασαν από τη Ζάκυνθο στα 34 αυτά καλοκαίρια, υπερβαίνουν συνολικά τον τετραψήφιο αριθμό, είναι μάρτυρες της προσπάθειας και του κόπου και σίγουρα κρατούν καλά ενθύμια... Τα υπόλοιπα, απ' το Θεό για τον οποίο εργάζεται. Τελευταία έφτασε στα αφτιά μου ότι δεν θα συνεχίσει... κρίμα, για τα παιδιά, για την τοπική εκκλησία, για το κτίριο της κατασκήνωσης που θα επέλθει στην αρχική κατάσταση – θα ερημώσει!

Στη βιβλιοθήκη με καμαρώνουν και τα καμαρώνω, δεμένα μ' ένα πρώτο εξώφυλλο τα 50 πρώτα τεύχη, απ' το ενοριακό μας φυλλάδιο Πατρινοί Ορίζοντες... θα μου πείτε δεν υπάρχει λόγος για να «καμαρώνω» δεν είναι κάτι σπουδαίο! Και συμφωνώ μαζί σας! Αλλά και το μικρό παιδί, τραβά δύο γραμμές σε διάφορα χρώματα, κάνει μια καρικατούρα και με καμάρι δείχνει στους γονείς και κείνοι του λένε μπράβο – θεωρώντας το «καλό» γιατί το έκανε το παιδί τους... κι εγώ καμαρώνω τις καρικατούρες μου... έχω το δικαίωμα – έτσι δεν είναι;...

Μέχρι τώρα έγιναν 8, είναι προγραμματισμένοι, άλλοι 2 για το Σεπτέμβρη και κλείνει η φετινή περίοδος. Προς το παρόν είναι 10 γραμμένοι, για το καλοκαίρι του 2007. Αναφέρομαι στους γάμους που έγιναν ή θα γίνουν στην καθολική εκκλησία του Αγ. Μάρκου στη Ζάκυνθο, οι πιο πολλοί ζευγάρια Ιρλανδών καθολικών που συνδυάζουν τις γαμήλιες διακοπές στα Επτάνησα και μαζί λαβαίνουν την ευλογία της εκκλησίας για την οικογένειά τους διότι για τους πιο πολλούς όπως και στη χώρα μας η εισοδός τους στην εκκλησία είναι απλά επικύρωση της συμβίωσής τους. Όμως να λέμε και του στραβού το δίκιο, όλοι παρακολουθούν τα προγαμιαία σενάρια στην ενορία τους και όλοι λαβαίνουν την κοινωνία με τη λειτουργία του γάμου. Αυτά εξωτερικά και γραφειοκρατικά – τώρα προσωπικά και εσωτερικά μόνο ο Θεός ξέρει... Πάντως, μας δίνουν μάθημα τάξεως!

Πενήντα χρόνια διήρκεσε η ζωή του. Πολύ κοπίασε, καλό έκανε, πολλούς βοήθησε αλλά οι περιστάσεις της ζωής άλλαξαν. Ήταν φτιαγμένο για την εποχή του – τις σημερινές απαιτήσεις δεν τις άντεξε και δεν μπόρεσε να τις καλύψει. Το κοστούμι του δεν φοριέται πια. Έγιναν προσπάθειες, κάποιες τονωτικές ενέσεις, χωρίς αποτέλεσμα! Μιλάω για το ιδιωτικό σχολείο Απόστολος Ανδρέας! Στο όνομα της ενορίας, ευχαριστώ όσους εργάστηκαν και όσους βοήθησαν και όσοι βοηθήθηκαν. Τον Ιούνιο, με το τέλος της σχολικής χρονιάς έκλεισε! Έκανε το χρέος του και αγωνίστηκε! Τόση ήταν η διάρκεια του... Αντίο ...το ευχαριστούμε. Με άλλο τρόπο πάλι μας βοηθάει!

Έκανα αρκετές προσπάθειες να βρω αντικαταστάτη για μια Κυριακή – την τελευταία του Ιουλίου – τελικά με εξυπηρέτησε ένας Ιρλανδός συνάδελφος που περνά τις διακοπές του σχεδόν κάθε καλοκαίρι στη Ζάκυνθο. Στη γλώσσα του – τα Αγγλικά λειτούργησε αλλά τα πιο πολλά μεταφράστηκαν στα Ελληνικά, από γλωσσομαθή ενορίτη. Κι όλα πήγαν καλά! Σιγά – σιγά πρέπει να προσαρμοζόμαστε σε τέτοιες αλλαγές και

γιατί οι καιροί αλλάζουν και καταλαβαίνουμε λίγο, τους ξένους που πιστά εκκλησιάζονται στην εκκλησία μας αν και δεν ξέρουν τη γλώσσα μας. Η λειτουργία είναι πράξη πίστεως, τα αποτελέσματά της δεν εξαρτώνται από τον ιερέα αλλά από μας και την πίστη μας. Μια ένεση ενεργεί αφ' εαυτού της, το αποτέλεσμά της για τον ασθενή, είναι το ίδιο, ή γίνεται από τον ιατρό ή το νοσοκόμο. Κάπως έτσι είναι κι ο ιερέας στη λειτουργία...

Κοντεύω 45 χρόνια ιεροσύνης, έχω πει χιλιάδες λειτουργίες και σύμφωνα με τη συνήθεια της εκκλησίας πάντα σε δίσκο προσφέρουν οι πιστοί ότι μπορούσαν. Προ ημερών, Κυριακή 13 και Τρίτη 15 Αυγούστου – εκτός απ' τα άλλα χρήματα υπήρχαν (σε κάθε δίσκο) από ένα χαρτονόμισμα των 500 ευρώ! Τέτοιο ποσόν πρώτη φορά το είδα – όχι μόνο εγώ αλλά και το άτομο που συνέλεξε τις προσφορές των πιστών. Δεν το αναφέρω προς μίμηση, γιατί δεν γίνεται – αλλά για την σπανιότητα του είδους που αυξάνει την αξία του! Όμως το δυσάρεστο είναι ότι ήταν τουρίστας και δε θα τον ξαναδούμε και δεύτερον – δεν ήταν στην ενορία μας (την Πάτρα) αλλά στη Ζάκυνθο, που ανήκει σε άλλη εκκλησιαστική διοίκηση. Και παρ' όλο ότι εκείνη τη μέρα (15 Αυγούστου) ήταν έρανος για τα θύματα του Λιβάνου δεν είχα δικαίωμα να τα προσθέσω στο ποσόν της ενορίας διότι η εκκλησία της Ζακύνθου υπάγεται στην Κέρκυρα! Παρ' όλα αυτά μπράβο του! Ο Θεός ας τον ανταμείψει.

Θυμάμαι το Δεκαπενταύγουστο του 1962. Νέος ιερέας τότε. Στον Καθεδρικό Ναό του Αγ. Διονυσίου με άλλους συναδέλφους όλο το πρωί εξομολογούσαμε πιστούς, για να κοινωνήσουν στη λειτουργία προς τιμήν της Παναγίας. Φέτος λίγη ώρα πριν τη λειτουργία περίμενα μπρος στο εξομολογητήριο σαν ψαράς που έριξε το δόλωμα, αλλά τα ψάρια δεν τσιμπούσαν... Δεν ξέρω, το δόλωμα δεν ήταν καλό ή δεν υπάρχουν ψάρια... Και τα δύο καλά ήταν αλλά άλλαξαν οι συνθήκες. Τα ψάρια πονήρεψαν, όμως στην Κοινωνία πήγαν όλοι. Ιδίως όσοι είχαν ανάγκη από εξομολόγηση!...

π. Μάρκος Βιδάλης

Εφημέριος Αγίου Ανδρέα Πατρών

Φωτό περιοδικού
Πατρινοί Ορίζοντες

Τις ευχές μας για πρόοδο και μακροημέρευση

Νέα βιβλία

Gerhard Podskalsky, s.j. «*Η ελληνική θεολογία επί τουρκοκρατίας*», (1453-1821). (Η ορθοδοξία στη σφαίρα επιρροής των δυτικών δογμάτων μετά τη Μεταρρύθμιση). Μετάφραση π. Γ. Μεταλληνός, πρωτοπρεσβύτερος. Αθήνα 2005, Εκδόσεις του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης, σελ. 578, ISBN 960 – 250 – 263 – 0.

Σίγουρα πρόκειται για μια σπουδαία επιστημονική έρευνα, η οποία πριν βγει στο φως προετοιμάστηκε σιγά-σιγά επί πολλά χρόνια. Ενδιαφερόμενος ιδιαίτερος για τη μετάφραση του έργου του και στην ελληνική γλώσσα, ο πανεπιστημιακός συγγραφέας πατέρας G. Podskalsky θέλησε να την αναθεωρήσει και να την συμπληρώσει προσωπικώς ο ίδιος, (σελ. 6), αφιερώνοντάς την μάλιστα «Στη μνήμη του μεγάλου Έλληνα ανθρωπιστή, εκκλησιαστικού ιστορικού και ενωτικού θεολόγου Λέοντος Αλλατίου» (σελ. 7).

Ο συγγραφέας, στον σύντομο πρόλόγο του για την ελληνική μετάφραση εκφράζεται, πολύ χαρακτηριστικά, ως εξής: «Δέκα χρόνια μετά την ανάθεση της μετάφρασης, το προκείμενο εγχειρίδιο κυκλοφορεί στα ελληνικά με σποραδικές διορθώσεις και πολλές συμπληρώσεις (στη βιβλιογραφία)».

... «Το αισθάνομαι ως τιμή το ότι μου δίνεται η δυνατότητα να παρέμβω «έξωθεν» στη συζήτηση γύρω από την ελληνική θεολογία επί τουρκοκρατίας. Πότε όμως, αν όχι τότε, συνδέθηκε η Ορθοδοξία στενότερα με τις άλλες χριστιανικές Εκκλησίες; Στην πατρίδα τους, αλλά και στην ξένη, οι ορθόδοξοι έρχονταν σε καθημερινή επαφή με αλλόδοξους – άλλοτε με πνεύμα συνδιαλλαγής και άλλοτε σε κλίμα πολεμικό. Οι σποραδικές λυπηρές υπερβασίες δεν πρέπει να μας κάνουν να παραβλέπουμε τα εδραία κοινά σημεία. Σκοπός τού προκείμενου βιβλίου είναι ακριβώς να μας βοηθήσει να αντιληφθούμε εναργώς το γεγονός αυτό, διαλύοντας ιδεολογικές προκαταλήψεις» (σελ. 11).

Ο πρόλογος του μεταφραστή έρχεται σαν αυθόρμητος έπαινος για το «μοναδικό» αυτό έργο του συγγραφέα: «Το έργο του καθηγητού π. G. Podskalsky, S.J. έχει γίνει δεκτό πολύ θετικά από την έρευνα και τη διεθνή ακαδημαϊκή οικογένεια, όπως αποδεικνύουν οι δεκάδες των βιβλιοκρισιών και παρουσιάσεων που έχει προκαλέσει... Ο συγγραφέας αποκαλύπτει εκπληκτική γνώση και πληρότητα. Πέρα δε από τη θαυμαστή *érudition* (εξειδίκευση) και την προσιδιάζουσα σε Γερμανό ερευνητή εκπληκτική φιλοπονία, η βιβλιογραφική ενημέρωσή του είναι εντυπωσιακή..., ανοίγοντας νέες προοπτικές και διευκολύνοντας σημαντικές αναθεωρήσεις... (Εδώ) προσφέρεται στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, και ιδιαίτερα στην έρευνα, ένα εγχειρίδιο που έλειπε στην ελληνική γλώσσα, και το οποίο θα καλύψει με πληρότητα τις ερευνητικές και μάλιστα τις διδακτικές απαιτήσεις για τη θεολογία μας στη μεταβυζαντινή περίοδο (σελ.13-14), όσο και τα ανάλογα έργα του K. Krumbacher και του H.- G. Beck για τη βυζαντινή γραμματεία» (σελ. 14).

Νομίζουμε ότι η αναγραφή των ανωτέρω αρκεί άνετα ως βιβλιοπαρουσίαση! Το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης εμπλούτισε την βαρύτιμη σειρά των εκδόσεών του με την παρούσα έρευνα του π. Podskalsky, μια μελέτη δηλαδή που συμπληρώνει ένα μεγάλο κενό στη γραμματεία της θεολογίας για τον τόπο μας. Και σίγουρα, έρευνες του είδους και του επιπέδου αντικειμενικότητας συμβάλλουν σαφέστατα στις ανοιχτές προοπτικές ενός δημιουργικού και παραγωγικού οικουμενικού διαλόγου, τον οποίο πάρα πολύ χρειαζόμαστε!... Καθηγητής στην Ανώτατη Σχολή Φιλοσοφικών και Θεολογικών μελετών των πατέρων Ιησουϊτών στη Φραγκφούρτη “Sankt Georgen” ειδικευμένος σε θέματα παλαιοχριστιανικής και βυζαντινής εκκλησιαστικής ιστορίας γνωρίζει επίσης άρτια τη σλαβική και όλη την ανατολικοευρωπαϊκή θεολογική σκέψη. Το έργο θεωρείται κλασικό.

π. Μιχαήλ Ρούσσοσ